

ефектна, а в скорому часі стала надзвичайно рідкісною, хіба що збереглася в родинних архівах пластунів старшого покоління.

Власне, нам є чим гордитися. Скоб!

Відзнака першого пластового відзначення, виготовлена 1923 року за проектом Йосипа Бокшай

Йосип Бокшай. Христос серед дітей, 1933 р.

УДК 37.018.54: 75 (477.87)

СОФІЛКАНИЧ М. І. ,
*викладач Закарпатського
художнього інституту,
м. Ужгород, Україна*

**МУКАЧІВСЬКА ДИТЯЧА ХУДОЖНЯ ШКОЛА
ІМ. М. МУНКАЧІ – ВАЖЛИВИЙ ОСЕРЕДОК
ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ**

Софілканич М. І. Мукачівська дитяча художня школа ім. М. Мункачі – важливий осередок естетичного виховання шкільної молоді. У статті йде мова про Мукачівську дитячу художню школу ім. М. Мункачі, яка на Закарпатті серед шкіл естетичного спрямування у жанрі образотворчого мистецтва має найбільший досвід роботи, свої творчі здобутки, послідовників, традиції та удосконалені форми і методи роботи з естетичного виховання підростаючого покоління.

Ключові слова. Мукачівська ДХШ, М. Мункачі, естетичне виховання, закарпатська школа, В. Цібере, С. Кіреєв.

Софилканич М. И. Мукачевская детская художественная школа им. М. Мункачи – центр эстетического воспитания учащейся молодежи. В статье анализируется деятельность Мукачевской детской художественной школы им. М. Мункачи, которая на Закарпатье среди ведущих школ эстетического направления в жанре изобразительного искусства имеет наибольший опыт работы, свои творческие достижения, последователей, традиции и усовершенствованные формы и методы работы по эстетическому воспитанию подрастающего поколения.

Ключевые слова. Мукачевский ДХШ, М. Мункачи, эстетическое воспитание, закарпатская школа, В. Цибере, С. Киреев.

Sofilkanych M. I. Mukachevo Children's Art School M. Munkachi – an important focus of esthetic education of schoolchildren. The article deals with the Mukachiv children's art school named by M. Munkachi that in Transcarpathia among schools of aesthetic direction of the genre of fine arts has the most experience, creative achievements, followers, tradition and advanced forms and methods of aesthetic education of the younger generation.

Keywords. Mukachiv CAS, M. Munkachi, esthetic education, Transcarpathian school, V. Tsibere, S. Kireyev.

© Софілканич М. І., 2015

Постановка проблеми. Особливу роль у системі позашкільної освіти посідають спеціалізовані мистецькі навчальні заклади як початкова ланка спеціалізованої освіти, яка дає можливість опанувати основи професій музиканта, хореографа, художника тощо. Школи естетичного виховання області були і залишаються на сьогодні головними осередками культурно-естетичного виховання дітей та молоді, набули більш високого розвитку: розширилося коло спеціальностей, особлива увага приділяється вивченню традицій народної культури. За даними управління культури Закарпатської облдержадміністрації на сьогодні в області діє 64 школи мистецтв, серед яких 41 з відділом образотворчого мистецтва і 1 художня школа ім. М. Мункачі.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Незважаючи на значну популярність закарпатської художньої школи і вивчення творчості її засновників, тема естетичного виховання шкільної молоді засобами образотворчого мистецтва є мало дослідженою. Виключення становить лише педагогічна діяльність З. Баконія, яку досліджує А. Волощук. Адже паралельно з діяльністю студії З. Баконія, в закарпатській області були засновані Мукачівська дитяча художня школа ім. М. Мункачі, Чинадіївська, Хустська та десятки інших шкіл мистецтва з відділеннями образотворчого мистецтва, їхня діяльність не вивчена і потребує аналізу і узагальнення.

Мета дослідження – вивчити та дослідити методи роботи Мукачівської дитячої художньої школи ім. М. Мункачі, визначити роль школи у системі естетичного виховання закарпатської області.

Виклад основного матеріалу. На початку минулого століття відомими живописцями А. Ерделі та Й. Бокшаєм була заснована закарпатська школа живопису, яка відкрила путь в майбутнє прекрасного мистецтва відомим митцям пензля.

Маючи за зразок творчість видатних митців минулого, в самому центрі м. Мукачева, на підставі рішення закарпатського облвиконкому, була створена дитяча художня школа наказом Міністерства культури України від 7 серпня 1979 року. Біля витоків створення першої художньої школи на Закарпатті, були такі відомі громадські та освітні діячі як художник, педагог В. Бурч, перший директор школи В. Цібере, народний художник І. Бровді та перший секретар міськкому О. Чулей. Виходячи із недостатньої кількості професійних художників в м. Мукачево і намагаючись виховати майбутню зміну митців, перший секретар міськкому Олександр Йосипович Чулей запропонував: «...Іван Васильович, ти займеш ліве крило приміщення і влаштуєш там собі майстерню і на дверях пишеш: «Методкабінет по скульптурі». А ти, – каже до Бурча, – Василю, займеш праве крило і над майстернею напишеш: «Методкабінет по живопису». І ви два куратори там. Цібере, – каже – хазяїн, а ви два ведете все, що там треба для навчання» [3].

Процес становлення школи був складним. Необхідно було забезпечити навчально-матеріальну базу, займатися кадрами, навчальним процесом: «...Цібере

проявив себе страшно хорошим організатором. Він їздив по області, собирав всяку утварь – куделі, костюми, старовинні меблі, чучела – то-сьо... І всьо тащив у школу. Понабирали класи: сьакі, такі... Дальше, розумієш, він почав кликати викладачів, які десь щось кінчали. Одне слово – організатор був капітальний. Якщо би Бурч або я – поряд з ним ми, считай, – ноль. Насчет організаторської роботи» [3: 80-81].

В. М. Цібере народився 17 грудня 1931 року в селі Лалово (нині – Мукачівського району Закарпатської області) в селянській родині. Малював з дитинства. Середню освіту почав здобувати у Лалівській семирічній школі, пізніше – закінчив Мукачівську середню школу № 2. Під час навчання був редактором та художником стінгазет. У 1958 році закінчив Ужгородський державний університет. Здобувши освіту вчителя російської мови, вчителював у семирічній школі в Лоховому, звідки в 1961 році був призваний на військову службу. Демобілізувавшись із лав радянської армії, Василь Цібере працював учителем семирічної школи села Лавки, середньої школи села Ракошино, завідувачем навчальної частини семирічної школи у Копинівцях, інспектором шкіл Мукачівського райвно, заввідділу культури райвиконкому, директором Верхньокоропецької семирічної школи. На останній посаді створив кабінетну систему навчання і особисто виконував художньо-оформлювальні роботи.

У 1967 році Василя Цібере було обрано заступником голови мукачівського міськвиконкому. На

цій посаді пропрацював до 1974 року. Очолював відділи освіти, культури, медицини. Потім знову повернувся до педагогічної роботи. Працював викладачем російської мови Мукачівського педучилища, завідувачем шкільного відділу педучилища, а з 1979 року – постійний директор Мукачівської художньої школи. На цій посаді він упорядкував у школі галерею портретів найвідоміших закарпатських митців, зокрема, Адальберта Ерделі, Йосипа Бокшая, І. Грабаря та інших. У закладі було створено два музеї: музей дитячої творчості, в якому збираються найкращі роботи вихованців за всі роки, і музей Міхая Мункачі. У квітні 1994 року до 150-річчя з дня народження Міхая Мункачі та дня 15-річчя школи їй присвоєно ім'я Міхая Мункачі [1].

Будинок, у якому розташована школа, є одним з найбільш цінних пам'яток палацового будівництва на Закарпатті і має назву «Білий палац», який був побудований у другій половині XVII ст. трансільванськими князями династії Ракоці і до 1711 року слугував їм міською резиденцією. У цьому будинку в 1703 році князь Ференц Ракоці II написав звернення до угорського народу із закликом до боротьби з австрійськими загарбниками. Біля нього проходив перший бій повстанців з австрійцями 28 червня 1703 року. Після придушення повстання перейшов у володіння імператорів Австрії, а у 1728 році був подарований німецьким графам Шенборнам. У 1746-1748 роках палац було перебудовано за проектом німецького архітектора Балтазара Неймана. Він є цінним архітектурним пам'ятником барочної архітектури на Закарпатті. Перша забудова була в стилі пізнього ренесансу, що можна побачити на будівлі, а вже до нашого часу будівля дійшла в стилі бароко [4].

Серед шкіл естетичного спрямування на Закарпатті на першому місці закономірно є Мукачівська дитяча художня школа ім. М. Мункачі, яка має вже свої творчі здобутки, послідовників, традиції та удосконалені форми і методи роботи з естетичного виховання підростаючого покоління, напрацювання щодо розробок програм в різних напрямках образотворчого мистецтва. Вихованці беруть участь у всеукраїнських, обласних і міжнародних різноманітних конкурсах образотворчого мистецтва. Викладачами Мукачівської ДХШ ім. М. Мункачі (Бара-

новим І. В., Дорожниковою Р. М., Кіреєвим С. Ф., Шпонтак Т. В.) розроблені програми для відділів образотворчого мистецтва шкіл естетичного виховання, які рецензовані науковцями Закарпатського художнього інституту та затверджені методичною радою управління культури облдержадміністрації. На Всеукраїнському конкурсі навчальних програм для початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів системи Міністерства культури і туризму України викладачі художньої школи отримали II місце в Україні [9].

У школі навчається 315 учнів, з них 35 – випускники. Атмосфера художньої школи налаштована на академічне навчання образотворчому мистецтву, підготовку учнів до вступу у вищі художні навчальні заклади. Тут вивчають рисунок, живопис, композицію, історію мистецтва та архітектури. В побудові навчального процесу в школі відчувається турбота про творчий розвиток дитини. Навчання починається з «нульового» класу, де юні художники вперше знайомляться з фарбами, роботою над кольорами та розвитком своєї уяви. Далі в основних навчальних класах учні вивчають основи образотворчої грамоти, працюють над розвитком свого естетичного смаку, навчаються творчому підходу до роботи на ниві образотворчого мистецтва. З предмету історії мистецтва учні вивчають світові шедеври архітектури, живопису, графіки, скульптури. Мають можливість за допомогою DVD-дисків відвідати світові картинні галереї. А на заняттях скульптури – зайнятися керамікою, гончарством, ліпити тематичні композиції. Саме тут вони отримують основу знань для підготовки до вступу у вищі навчальні заклади мистецтва.

Для тих випускників школи, які мають бажання навчатися далі і отримати кращу підготовку для вступу на навчання у вузи в школі працює майстер-клас. Вагомим фактом є те, що випускники дитячої художньої школи здобувають освіту у Закарпатському художньому інституті, коледжі мистецтв ім. А. Ерделі, Київській національній академії мистецтв, Львівській національній академії мистецтв, Харківській державній академії, художньому факультеті Івано-Франківського університету ім. В. Стефаника, Поліграфічного інституту (м. Львів) тощо. Бага-

то випускників з успіхом працюють за фахом на батьківщині і за кордоном [9].

Щороку в школі вдосконалюються форми і методи навчання. Викладачі постійно працюють над своїм фаховим рівнем. Усі вони є творчими людьми, беруть активну участь у виставковій діяльності школи та міста. В школі постійно працюють дитячі творчі виставки, які презентують творчий доробок учнів школи. За традицією щороку на базі художньої школи ім. М. Мункачі проводиться обласний дитячо-юнацький конкурс образотворчого мистецтва «Легенди Карпат» [8].

Учні, які мають призові місця і навчаються відмінно в школі, отримують щомісячні стипендії міської ради. А викладачі цих учнів – щомісячну доплату. За сприяння міського голови щороку, під час зимових канікул, проводять творчий пленер для кращих талановитих учнів школи та її викладачів.

У 2012 р. на базі цього закладу проведено обласний семінар з образотворчого мистецтва та тему «Ознайомлення та впровадження в роботу навчальних програм для відділів образотворчого мистецтва шкіл естетичного виховання», під час якого відбулася презентація та навчання з даних програм.

З 2005 року і до сьогодні директором закладу є енергійний, талановитий художник, викладач рисунку, живопису, композиції, справжній митець – Кіреєв Сергій Федорович. Ініціатор і учасник створення програм для художньої школи та програм для художніх відділень шкіл естетичного виховання області. Професійно займається живописом, працює в жанрах натюрморту, пейзажів, портрету та інших. Активний учасник міських та міжнародних виставок, член художньої ради м. Мукачева, а також член президії ради директорів мистецьких навчальних закладів області. Під його керівництвом школа набула високих творчих і професійних здобутків.

Викладачі ДХШ Баранов І. В., Дорожнікова Р. М., Шибітченко О. Ю, Шпонтан Т. В., Бокаєва О. В, Чепурнова Є. М, Штейн Л. М, Паллаг Л. М, Колесник О. В., Антонієва А. Н, Антонієв А. В, Рошко Н. О., Кірман К. Т., Соляник О.В. прикладають багато зусиль для вдосконалення навчального процесу, збереження традицій художньої школи, виховання і навчання дітей в атмосфері любові до рідного краю, творчого ставлення до мистецтва, шанобливого – до надбань культури. Викладачі є активними учасниками загально-

міських виставок. Це є добрим прикладом і стимулом для учнів школи. Спільно із викладачами, учні готуються до участі, зокрема, у різноманітних міжнародних конкурсах, бієнале дитячого малюнка, всеукраїнських, обласних та міських конкурсах образотворчого мистецтва, де здобувають призові місця.

У дитячій художній школі мистецтв ім. М. Мункачі видається періодична шкільна газета «Мистецтво». У ній публікуються відомості про світових та українських митців. Яскраві кольорові репродукції супроводжує друкована інформація, що містить не тільки біографічні дані, а й мистецтвознавчий аналіз творчості видатних художників, архітекторів та народних майстрів. Послідовно, з цікавими пізнавальними даними, учні мають змогу додатково отримати знання і побачити репродукції шанованих майстрів пензля.

У жовтні 2009 року ДХШ ім. М. Мункачі відзначила 30-річний ювілей з дня заснування. Художня школа має заслужену любов учнів, їх батьків, громадськості міста і області. Є багато бажаючих навчатися в ДХШ, тому адміністрація вимушена брати учнів на конкурсній основі.

Висновки і перспективи. У своїй роботі педагогічний колектив Мукачівської дитячої художньої школи ім. М. Мункачі використовує методи академічної художньої освіти при викладанні рисунку, живопису та композиції. Разом з навчальною роботою ведеться цілеспрямована виховна робота, в тому числі ознайомлення з творчою спадщиною корифеїв образотворчого мистецтва України, спрямована на реалізацію творчого потенціалу підрастаючого покоління, здобуття додаткових знань, умінь і навичок, розвиток різноманітних здібностей та особистісних якостей, здатна забезпечити естетичне виховання дітей та юнацтва засобами образотворчого мистецтва.

ВАГЕРА О. М.,
викладач Закарпатського
художнього інституту,
м. Ужгород, Україна

**НЕПЕРЕСІЧНІ ОСОБИСТОСТІ
СЕЛА НЕВИЦЬКЕ:
ЗОЛТАН СТЕПАНОВИЧ БАКОНІЙ**

Вагера О. М. Непересічні особистості села Невицьке: Золтан Степанович Баконій. Стаття знайомить з малодослідженим періодом становлення Баконія-педагога, особистості, в обстановці 1930-1940-х років минулого століття. Баконій Золтан Степанович – педагог-новатор, заслужений вчитель України, чия школа пройшли тисячі учнів. Вивчення його життєвого шляху, становлення як педагога, моральні цінності та професійні здобутки мають не меншу значущість для сучасника, як і новітні технології в педагогічній справі. Використано спогади його односельчан, учнів в селі Невицьке, де народився, провів дитячі і юнацькі роки майбутній основоположник сучасної школи художньо-естетичної позашкільної освіти школярів.

Ключові слова: особистість, творчість, праця, виставки, пленери, табір «Юний художник».

Вагера О. Н. Незаурядные личности села Невицкое: Золтан Степанович Баконий. Статья знакомит с малоисследованным периодом становления Бакония-педагога, личности, в обстановке 1930-1940-х гг. Баконий Золтан Степанович – педагог-новатор, заслуженный учитель Украины, чья школа прошли тысячи учеников. Изучение его жизненного пути, становление как педагога, моральные ценности и профессиональные навыки имеют не меньшую значимость для современника, чем новые технологии в педагогическом деле. Использовано воспоминания его односельчан, учеников в селе Невицкое, где родился, провел детские и юношеские годы будущий основоположник современной школы художественно-эстетического внешкольного образования школьников.

Ключевые слова: личность, творчество, работа, выставки, пленера, табір «Юный художник».

Vagera O. Outstanding personalities of the village Nevytske: Zoltan Bakonii. The article introduces the unexplored period of formation of Z.Bakonii's teacher personality in the atmosphere of 30th and 40th of the last century. Bakonii Zoltan Stepanovich is a teacher-innovator, Honored teacher of Ukraine, whose school was passed by thousands of students. The study of his life, becoming as a teacher, moral values and professional achievements are no less meaningful for contemporary as well as new technologies in pedagogical business. Used memories of his fellow villagers, students of Nevytske village where he was born, spent his childhood and teenage years, the future founder of the modern school of art and aesthetic adult education.

Keywords: personality, creativity, work, exhibitions, open-air camp «Young Artist».

© Vagera O. M., 2015

ЛІТЕРАТУРА

1. Пагирия В., Федів Є. Творці історії Мукачеве. – Ужгород: Патент, 2011.
2. Фантич-Сабадош В. Життя в палітрі кольорів та звуків [Текст] : [Про худож. В. Бурча] / В. Фантич-Сабадош // Ужгород. – 2004. – 7 лютого. – С. 5.
3. Дворниченко В. Іван Бровді...: Документальний нарис. – Ужгород: ПП. Р. Повч, 2009. – С. 80–81.
4. Офіційні новини Мукачівського міськвиконкому // Мукачівська Ратуша.
5. Новини Закарпаття. 1999 р. – січень.
6. ДАЗО. – Ф.1554. «Магістрат г. Мукачево». – Оп. 1. – Спр. 560. – «Сообщение Президиума Жупанского управления в Мукачеве о назначении Петригалла Петра старостой города». – Арк. 1.
7. Дочинець М., Пагирия В. Енциклопедія Мукачеве в іменах. – Мукачево: Карпатська вежа, 2007.
8. Каталог VII обласного дитячо-юнацького конкурсу образотворчого мистецтва «Легенди Карпат». – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2013р.
9. Кіреєв С. Інтерв'ю для Софілканич М. І.
10. Небесник І. І. Художня освіта на Закарпатті у ХХ столітті: історико-педагогічний аспект – Ужгород: Видавництво «Закарпаття». – 2000. – 164 с.
11. Небесник І. І. Навч. посібник. Культурологія. Образотворче мистецтво і художня освіта Закарпаття (ХХ ст.). – Ужгород: Вид. В.Падяка – 2007. – С. 75-80.
12. Петригалла П. И. Мукачево в теченин за 10 літв республіки. — In. Карпаторусскія достиженія / Составиль и издаль А. В. Поповъ. – Мукачево, 1930. (Petrigalla, P. I.: Mukacsevo v tecsenin za 10 lit reszpubliki. – In. Karpatoruszsckija dosztizsenija. Szosztavil i izdal A. V. Popov. Mukacsevo, 1930.)
13. Філіппов О., Делеган М. Історія Мукачевського замка (в документах). – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2010.
14. Філіппов О. Історія Мукачеве чехословацької доби (Збірник документальних нарисів). – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2012.
15. Хланта О. Освітнянин, художник, громадський діяч: До 80-річчя від дня народження Василя Бурча [Текст] / О. Хланта // Календар «Просвіти» на 1999 рік. – Ужгород: Закарпат. край. т-во «Просвіти», 1999. – С. 31.